Zemědělská rada pro král. České v Praze.
Český odbor.

Časových spisků čís. 26. Listopad 1910.

NÁVOD
K CHOVU PRASAT PRO MALÉHO HOSPODÁŘE.

K vyzvání českého odboru zemědělské rady pro království České

napsal

OTOKAR BŘEZINA,

býv. správce panství, odborný učitel rolnicko-lnářské školy v Humpolci.

REDIGUJE:
JUDr. KAREL VIŠKOVSKÝ.

Cena 20 hal.

1910.
Nákladem českého odboru rady zemědělské pro království České.
Rolnická tiskárna v Praze.

Zemědělská rada pro král. České v Praze.
Český odbor.
Časových spisků čís. 26. Listopad 1910.

NÁVOD

K CHOVU PRASAT PRO MALÉHO :: HOSPODÁŘE. ::

K vyzvání českého odboru zemědělské rady pro království České

napsal

OTOKAR BŘEZINA,
býv. správce panství, odborný učitel rolnicko-lnářské školy v Humpolci.

REDIGUJE:
JUDr. KAREL VIŠKOVSKÝ.

Cena 20 hal.

1910.
Nákladem českého odboru rady zemědělské pro království České.
Rolnická tiskárna v Praze.

Jaké plemeno hodí se k chovu pro malorolníka.

Malorolník, který chová jednu neb dvě prasnice, nemůže omeziti se při tom pouze na jediný způsob (účel) chovu jako chovatel velký, to jest, on nemůže pouze vykrmovati prasata neb pouze odchovávati podsvinčata k prodeji a pod. Malý chovatel snaží se nějaké podsvinče prodati, při tom nějakého pečenáře vykrmiti pro řezníka a též sám pro sebe připraviti si krmníka na zabití, aby pro domácí potřebu měl trvalé uzeniny a hojnost jadrného sádla.

Musí si tudíž opatřiti pro svůj chov svini, která by mu odchovala co nejvíce zdravých podsvinčat, silných tělesných tvarů a rychle i při skromných požadavcích se vyvinujících.

Jaké zvíře třeba jest voliti, aby všem těmto požadavkům vyhovovalo? Prasata plemen ušlechtilých dospívají a tuční sice brzy, jsou však málo plodná, méně vzdorují nemocem, zejména nakažlivým a činí větší nároky pokud se týče krmení a ošetřování. Zvířata plemene domácího jsou plodnější, otužilejší a skromnější v krmení a ošetřování; vyvíjejí se a tuční pomalu. Každé z uvedených plemen má své přednosti a nedostatky. Nutno tudíž na základě dlouholetých osvědčených zkušeností obrátit zřetel ke křížencům, t. j. potomkům, pocházejícím z domácí prasnice po kanci plemene ušlechtilého. Kříženci tito soustřeďují v sobě dobré vlastnosti otce i matky. Svině domácí oboukaná kancem yorkshirským neb berkshirským neb pod. bude míti hojně zdravých a odstavu schopných selat, která se budou utěšeně vyvíjeti, na sebe přibírati a tučniti. Křížení toto umožněno je u nás malorolníkům zřizováním plemenných ústavů a stanic českým odborem rady zemědělské. V plemenných ústavech odchovávají se pastevním způsobem svinky české, jichž chovatel se zdarem může použíti k připouštění ku kanci čistokrevnému yorkshirskému, jež český odbor rady zemědělské dodává z osvědčených chovů do zřizovaných připustných stanic.

Výběr prasnice k chovu.

Chceme-li opatřiti si sviňku pro svůj chov, vybeřme si ji osobně v některém osvědčeném chovu. Při té příležitosti projděme několikrát s největší pozorností celou stáj a bedlivě všeho si všímejme. Již tím mnoho získáme. Vybírejme pro chov zvířata krotká a čilá, nikoliv však plachá, poněvadž vlastnost ta ráda se dědí a je pro chov nebezpečnou. Oko má býti veselé, hlava ne hrubá ani zase přejemnělá, rypák souměrný, dobře vyvinutý, trup dlouhý, hluboký a spíše kaprovitý než prosedlaný. Štětiny husté, přilehlé, lesklé a tělo přiměřeně obrůstající jsou známkou otužilosti. Silná a dobře rostlá noha prozrazuje zvíře pastvy schopné a dobrou plemenici, jež může snadno tíhu prasátek až k porodu snésti. Též vzhled ssajících selat má nemalou důležitost, poněvadž při stejném počtu selat a krmení možno rozeznati, která svině je zdatnou kojnou, které svině mléko je živnější. Poněvadž vlastnost tato se přenáší na potomstvo, možno dle toho souditi, jaký bude dochov. Směrodatným jest počet bradavek strukových u sviněk, poněvadž jsou známkou plodnosti a umožňují při početnějších vrzích stejnoměrnou výživu selat. Má-li každé sele aspoň jeden svůj struk u prasnice, z něhož mléko mateřské ssaje, jest lépe a stejnoměrněji živeno. Sviňku, která má méně než 12 struků, k chovu nebeřme, ale hledejme svinku se 14 neb 16 struky, byť by byla dražší a snad trochu slabší. Počet selat pod kojící sviní není ještě důkazem, že všechna pocházejí od jedné matky. Mnohdy je svině pouhou kojnou přidělených selat. Dejme si tudíž předložiti plemennou knihu a bedlivě podle záznamu prohlédněme, jakou dotyčná svině je plemenicí, od níž chceme si pro svůj chov prasničku vybrati. Prohleďněme si i značku selete a prasnice, zda vše dle plemenné knihy souhlasí.

Plemenná kniha umožňuje nám přesvědčiti se i u odstavených starších běhounů, z jakého hnízda a jakých rodičů pocházejí. Zda nepocházejí z plemeniby příbuzenské neb pokrevní, která jest právě tím největším nebezpečím zdaru našeho chovu. Zvířata z takové plemenitby jsou velice náchylná k nemocem, neplodná neb málo plodí a pod.

Zacházení s prasničkou až do boukání.

Svinka, určená k chovu, nesmí býti po nákupu nebo po odstavu zavřena do chlívku a na čerstvý vzduch puštěna snad jenom, když se kydá hnůj. Hlavní podmínkou zdárného chovu

jest, aby prasnice byla zdravá, nikoliv tlustá, na pohled sice vzhledná, ale tímtéž již chorobná, nezdravá. Má-li malorolník míti užitek z plemenných sviní, nesmí v nich viděti jen žírníky a dle toho je krmiti. Jest třeba věnovati pozornost řádnému vývinu kostry a svalstva. Zmíněných vlastností získáme hlavně hojným volným pohybem v přírodě. Pastva od časného jara do pozdního podzimu a kde té není aspoň volný pohyb ve dvoře neb na humně a i v zimě co nejdelší pohyb mimo stáj, jsou nejúčinnějšími prostředky k získání zdárných plemenic.

Potrava budiž co možno přirozená beze vší přípravy. V létě pastva nebo zdravá nezapařená zelená píce, v zimě mačkané pařené brambory, míchané s pařenými jetelovými plevami neb lněnými hlavinami, troškou (as ¼ *kg*) sladového květu neb ječného šrotu a surová krmná řepa. Velice dobrým jest, poněvadž nutí k prožvýkání a proslinění píce, podávati sušené řízky bramborové s močeným sladovým květem, suchým jetelovým neb ligrusovým senem a jednu neb 2 krmné řepy. K napájení hodí se nejlépe čistá pramenitá voda, která má býti podávána odděleně od pokrmu. S vodnatými zálevy píce již konečně přestaňme, poněvadž činí kostru slabou a svalstvo vodnatým. V zimě budiž podávána píce v menších dávkách a častěji, čímž zamezí se plýtvání pící a přecpání zvířete.

Boukání.

U prasniček plemene domácího probouzí se pud pohlavní, čili svinka se bouká, ve čtvrtém až šestém měsíci. Boukání u prvniček někdy jest dosti nesnadno poznati. Jeví se nechutí k žrádlu, častým stavěním se k močení a krátkým umočováním, zardělejší vátní (špičkou), nepokojným pobíháním po kotci, otíráním se o ošetřovatele a nesnášenlivostí k okolí. U starších prasnic dobu boukání prozradí chrochtání zvláštního druhu, bouřlivě vystupující příznaky výše jmenované a snaha dostati se z chléva. S připouštěním posečkejme až prasnička jest stará nejméně ¾ roku, i když sviňka se bouká dříve, i vzdor panujícímu náhledu, že sviňka má přijíti do roka s prasátky. Ranné připouštění mívá za následek, že svině plně se nevyvine a musí býti časně z plemenitby vyloučena.

Boukání opakuje se vždy po 4 nedělích, nebylo-li ukojeno, a svině oboukána. Jestliže při neukojení pudu pohlavního dospělá sviňka chuť k boukání ztratila, podáváme v krmivu žito

neb novější velmi osvědčený prostředek „yohimbin“,*) čímž ji snadno k boukání povzbudíme.

Připouštění prasnice.

K připouštění nepoužívejme kance líného, zlého, neb který určen jest k boukání prasnic několika obcí, takže musí denně vykonati několik skoků. Skoků ovšem jalových neb nepatrně plodných. Kanec lvího předku a slabého zadku svini rovněž dobře neobsedí a mnoho toho nenaplodí. Veselý, čilý dobráček s lehkou malou hlavou, velkýma očima, tlustým krkem, dlouhým válcovitým tělem, širokých plecí, plných stehen, na dobře vyvinuté noze, s tělem porostlým jemnými štětinami a jehož varlata jsou velká, plná, ne však visící, jest hledané zvíře.

Používáme-li k chovu zvířat doma neb v nejbližším okolí zrozených, dbejme pilně toho, aby nikdy nebyla sviňka s kančíkem příbuzná. Největších škod v chovu vepřového bravu způsobeno bylo připouštěním zvířat pokrevně příbuzných. Plemenitba příbuzenská bývá příčinou nejen neplodnosti svině, ale i náklonnosti prasat k různým nemocem.

Ošetřování prasnic sprašných a kojících.

Nezdar chovu zaviněn jest často ne tak nedbalostí, jako spíše přílišnou úzkostlivostí chovatele v době sprašnosti svině. Chovatel, který mazlením chce dojíti cíle, klame se právě tak, jako ten, kdo ze samého strachu před úrazem a zmetáním obřezlou svini z chlívku vůbec nepouští a ničeho se tak nehrozí, jako snad, aby se trochu chladnějšího vzduchu do chlívku nedostalo. Pečlivá ucpávka každého otvoru, co nejrychlejší poklid, aby nejen teplo z chlívku neuteklo, jsou prostředky, jimiž dle domnění takového chovatele nejlépe je postaráno o sprašnou svini. A přece ani ta nejnedbalejší péče o chlívek není tak svini škodlivou, jako zmíněná nemístná péče. Jak má prospívati zárodek selat v takovém ovzduší, když vzduch přesycený parami a kyselinou uhličitou stačí obsahem kyslíku sotva pro svini samu. V takovém ovzduší prasnice — namnoze vlastně žírník — nezůstane buď vůbec sprašnou, neb nedonosí a dono-

*) Yohimbin jest osvědčené a zcela neškodné afrodisiakum. Přichází do obchodu čistý nebo v pokroutkách, které dle množství obsaženého alkaloidu (yohimbinu) bývají různě zbarvené. Tak žluté pokroutky obsahují 1 milligram, šedé 1 centigram a červené 1 decigram yohimbinu. Obyčejně 10 pokroutek nalézá se v 1 zkoumavce a prodávají se 10 kusů s obsahem po 0·1 g yohimbinu asi za 10 K 50 h.

sí-li, tu selata po několikadenním neb týdenním živoření jedno po druhém hyne. Hojný volný pohyb v čistém vzduchu ať na poli, v rejdišti neb na dvoře podmiňuje zdar chovu plemenných sviní a zajišťuje nám dalšího života schopná selata. Dvou až tříhodinový pohyb v přírodě i v zimě jest sprašným sviním právě tak nutným, jako přiměřený pokrm a nápoj.

Krmivo sprašných sviní má býti sice bohaté bílkovinami, ale co možno suché, aby svině nuceny byly při žraní dobře je prosliniti. Paření a vaření budiž obmezeno na nejmenší míru a při tom budiž dbáno, aby píce, jako na př. jetelové plevy, sladový květ a brambory, které nutno pařiti, byla podávána co hmota hustá, nikoli ve formě pověstných omáček. Úkaz, že selata jinak zdravá, jen poněkud červenější, jako by syrová, rozlézají se s kvikotem po chlévku a během 4 až 8 dní hynou, není ničím jiným vyvolán, než pochybeným krmením sprašných sviní. Zejména hojné podávání teplého vařeného a pařeného krmiva má za následek ochabnutí zažívacích ústrojů nejen u samotných sviní, ale i u později narozených selat, jež pak hynou. Vedle pevné potravy budiž odděleně podávána sviním za nápoj čerstvá voda.

Varujme se podávati sprašným sviním žito a jeho odpadky, poněvadž působí plno- a hustokrevnost. Šrot z viky jest pro sprašné svině přímo jedem. Nejlepší píce v zimě jsou brambory a jetelové plevy s přídavkem ječné mouky neb ovesného šrotu. Jadrnými krmivy z průmyslových závodů jest vždy nebezpečno krmiti sprašné svině. Výhodným však jest přidávati sviním v době sprašnosti denně asi lžíci pícního vápna. Dobře osvědčuje se i podávání plavené křídy a upražených, rozemletých kostí.

Na jaře a v létě, jakmile počasí dovolí, vyhánějme sprašné svině, až do týdne, nejdéle 14 dnů před oprašením, na pastvu. Jestliže z jakékoliv příčiny pasení jest nemožným, poskytujme prasnicím aspoň dostatek zdravé zelené nespařené píce. Svlačec, mladý oset (bodlák) a zejména červený jetel konají tu služby nejlepší. Nebezpečnější jest vojtěška, poněvadž působí časté zácpy. Z krmení radím vyloučiti luštěninné směsky, zvláště jestliže již zrno začíná se nalévati. Náhlých přechodů v krmení budiž co nejpečlivěji vyvarováno.

Veliké opatrnosti třeba při krmení prasnice po oprašení, nemá-li nás tento krátký čas připraviti o selata. Časté hynutí selat v této době není obyčejně ničím jiným, než následkem příliš hojného a nevhodného krmení, z čehož povstává zhoubná choroba selat, t. zv. ztučnění (Fettzucht). Chceme-li se této ne-

moci uchrániti, nedávejme svini před uplynutím 12 hodin po oprašení žádné píce, nebo nanejvýše jen trochu okalku z ječné mouky a čerstvé vody. Po 12ti hodinách předložíme svini v létě čerstvě sečeného jetele a v zimě spařené jetelové plevy, smíchané s brambory; obé s malou dávkou mouky ječné neb ovesného šrotu. Dávku mouky neb ječného šrotu stupňujme znenáhla. Koncem prvého týdne podáváme již pro kojící svině vyměřenou plnou dávku této píce.

Výborně se mně osvědčila v praxi dávka 1 *kg* ječné mouky, podávané v nálevech, složených z pařených bramborů, jetelových plev a ¼ *kg* zdravého nesprahlého sladového květu. Dávku rozmnožil jsem v týdnu dle počtu prasátek o tolik osmin *kg* mouky, kolik hlaviček počítalo hnízdo selat. V zimě během doby kojení podávejme píci ve formě omáček. Při tom však třeba pilně dbáti, aby rozředění krmiv mlékem neb vodou dálo se vždy bezprostředně před nálevem krmiva do korýtka. V létě vedle čerstvého jetele neb jiné vhodné píce zelené podávejme pití s výše udaným množstvím ječné mouky. Ječná mouka, pšeničné otruby a zdravý květ sladový s dostatkem bramborů a syrové krmné řepy jsou ještě nejlepšími sílicími krmivy pro kojnou svini. Jiných použití možno jen s největší opatrností. Kukuřice i výrobky z této nevalně se osvědčily. Varujme se podávati kojným sviním k žrádlu jakoukoliv píci kyselou neb kysnoucí, jakož i kuchyňské pomeje. Tato krmiva způsobují zhusta nebezpečné průjmy selat. Po čas kojení pokud možno neměňme krmivo, poněvadž každá větší změna mívá neblahý vliv na vývin selátek. Držme kojnou svini vždy raději poněkud při chuti než ji přecpati. O volný pohyb a proběhnutí kojné svině, když počasí dovolí, budiž postaráno. V zimě alespoň v době, kdy je venku nejpříjemněji, t. j. mezi polednem. Z jara a v létě můžeme svini s ostatními na pastvu vyhnati již za 14 dní po oprašení. Třeba však popřáti jí volnosti, aby, když uzná za dobré, mohla se k mláďatům vrátiti.

Prasení.

Když šestnáct neděl (115—120 dní) chýlí se ku konci, nutno prasnici čekati co den. Chovatel vchází častěji za den do kotce a šimráním mezi ušima a po hřbetě přinutí svini, že v brzku si lehne a i boky nastrčí. Šimráním pak v podbřiší přimějeme svini, že břich vyloží a předsvědčíme se, zda kroužky pod bradavkami jsou již naběhlé. Jsou-li naběhlé, zkusíme mírným tlakem, zda z nich teče mléko. V kladném případě možno čekati co nejdříve prasení.

První prací ošetřovatele jest vykydati hnůj a podestlati zdravou, krátkou, nejlépe ječnou slamou. Žitnou neb pšeničnou slámu přeřízneme na 2krát až 3krát, poněvadž dlouhá sláma bývá často příčinou zalehnutí selat i jinak dobrou a pečlivou prasnicí. Nejvýš několik hodin před oprasením snáší svině na hnízdo, t. j. odnáší v tlamě neb překládá stlaní na jiné místo. Často léhá a zase vstává, až konečně, když přiblížila se její chvíle a horečka porodní počíná ji třásti, lehne a natáhne nohy. Často lehne si svině zadkem proti stěně chlévku, a tu nutno volným popotažením za zadní nohy svini za stálého mírného domlouvání a šimrání do řádné polohy stočiti, aby stěna chlévku při porodu nepřekážela a rodící se sele nebylo ohroženo. Neznámý nechť ku kotci se nepřibližuje, jakmile svině počne na hnízdo nositi, poněvadž se tato zbytečně jitří a může se státi nebezpečnou mláďatům i obsluhovatelům. Varujme se každého neobyčejného hluku, aby rodička nebyla z klidu vyrušována. Můžeme-li rodící svini mimo kotec pozorovati, opusťme tento. Jakmile po krátké, prudké bolesti porodní prasátko vyskočilo, ihned jej odebéřeme a přeneseme na teplé, suché místo (nejlépe ke kamnům do kuchyně) v košíku, vyloženém pytlem neb jinou látkou, aby při rodění dalšího mláděte, což po každé jest provázeno nadhozením celého zadku, nepřišlo k úrazu dříve narozené sele, hledající teplo u těla matky.

Když jest porod ukončen, což prozradí se delším klidem rodičky, přiložíme selata, jimž mezi tím jsme uštípali klíšťkami ostré špičáky, opatrně k mateřským strukům. Krmič, jemuž jest svině zvyklá, nechť k ní zvolna vstoupí a domlouváním a šimráním na břiše přiměje svini, aby struky plně vyložila. Pak přiloží podávaná mu selata k vemenu tím způsobem, že slabší dá k předním a silnější k zadním strukům mléčným. Selata jednou přijatý struk i na dále podržují a poněvadž struky prsům bližší jsou živnější, budou se nám slabší selátka vyvinovati rychleji. Tím způsobem za krátko celé hnízdo si vyrovnáme. Čistění (blány porodní) ihned po vyjití opatrně odstraňme, poněvadž je svině ráda požere a tím vzbuzená jednou zvrhlá chuť bývá často příčinou žraní selat. Po porodu jest třeba svini pozorovati až se úplně uklidní a selata již s láskou ošetřuje. Často se stává u prvniček i u starších sviní, že po prasátku chňapají, když se ještě nacházejí v rozrušení porodním a prasátka lezou kol čumáku a přes něj. Tu stačí v nejčastějších případech, když svini pouhým zakřiknutím upamatujeme, že to nesmí dělati.

Svině, jimž bylo popřáno v době sprašnosti dosti volného pohybu na zdravém vzduchu a byly přirozeně krmeny, trpí

mnohem řidčeji „žravostí“ selat, než svině „stájové“ s krmí bohatou, různě připravovanou, vždy však více méně nepřirozenou. K zamezení škody při vypuklé již nectnosti doporoučí se opatřiti rypák svině holinkou z boty. Opatření toto dovoluje svini požírati řídké krmivo a brání požírání podsvinčat.

Ošetřování selat až do odstavu.

Prvý týden netřeba ničeho činiti než pozorovati, jak se svině chová k selátkům a zda těmto snad něčeho neschází, co by zavinilo mateřské mléko, abychom mohli vadu tu odstraniti změnou krmení. Teplé, suché stlaní, zamezení průvanu jsou nezbytné požadavky, jichž musí chovatel šetřiti v prvých dnech po oprasení. Po 14ti dnech od narození selátek vypouštějme svini již na čas z kotce a dávejme do kotce nízkou nádobu (starý pekáč, kastrol a pod.) naplněnou zemí. Do země té přidejme něco pícního vápna (též plavená křída stačí) a kostní pícní moučky (upražené a rozbité kosti) spolu s několika zrny celého ječmene a ždibcem soli. Prasátka, puzená vrozenou touhou po rytí, v nejbližších dnech počnou rypáčkem v hlíně pracovati, kousky hlíny vniknou do rypáčku a při snaze selete hlínu jazýčkem odstraniti dostanou se do úst. Jakmile sele pozná jednou slanou příchuť hlíny, dostaví se již samo bez dalšího pobízení k lizu, aby přežvykováním země potřebných látek nerostných sobě vybralo. S hlinou přežvýká selátko konečně i přimíšené zrno a poznavši jednou jak chutná, vyhledává je již po druhé.

Jakmile chovatel to zpozoruje, počne přidávati zrní. Z počátku se zemí, později čisté do korýtka, do něhož po uplynutí 14 dnů až 3 neděl, dle toho, jakou prasnice je kojnou a jak mnoho má prasátek, naléváme plné neb sbírané sladké mléko kravské. *) Jakmile prasátka počnou žráti, nutno koryto svině po každém krmení co nejpečlivěji čistiti a veškeré zbytky píce, jež snad sviní z koryta byly vyhozeny, odstraniti. Jediné opomenutí a ponechání zbytku, zejména v létě, stačí, aby selata poživše něco píce rychle kýsnoucí onemocněla zhoubným průjmem.

K přikrmování selat nejvhodnějším jsou mělká korýtka, sbitá z prken, po krmení řádně vyčištěná a bezprostředně před krmením vypařená horkou vodou. Tím docílíme též, že záliv

*) Svařování mléka dle nejnovějších výzkumů Eichloffa jest pro mladá zvířata škodným, poněvadž prý takto krmena degenerují a trpí změklostí kostí. Proti tomu nelze upříti, že jen vařením možno zameziti zavlečení různých chorob při používání mléka ze spolkových mlékáren.

zůstane dlouho vlažným. Suchého zrna *) rozhoďme do korýtka z počátku jen hrstku na krmení a dávku jeho ponenáhlu stupňujme až na přehouštli. Zbytky hlíny i krmiva od selat dopřejme svini. Po vyžrání zbytků odstraňme ihned nádoby z kotce, aby svině pohazováním jich selata neporanila. Způsobem tímto zaučíme prasátka jinou potravu požívati a tak přestojí i nejnebezpečnější dobu ssání mezi 4.—5. týdnem, kdy nastává u svině t. zv. tiché boukání, což u prasátek na jinou potravu do té doby nezvyklých vyvolává prudké a zhoubné průjmy.

Od 6 do 8 týdnů počneme již selata odprodávati neb odstavovati. Nejsilnější odstraníme dříve a slabší necháme ještě nějaký den pod sviní, aby náležitě sesílila a svině, aby mléko ponenáhlu ztratila. Suché, teplé stlaní a zdravý vzduch v kotcích a je-li počasí teplé i volný pohyb v přírodě selatům nad míru prospívá.

Krmení odstávčat a povšechné zásady pro krmení pečenářů a žírníků.

V této době jest snahou chovatele převésti odstávčata od potravy většinou mléčné k potravě zvířat dospělých. Dosažení tohoto úkolu ulehčeno velmi tam, kde sladkého mléka, zejména kozího je dostatek. Při počátku krmení odstávčat nutno kozí mléko poněkud vodou rozřeďovati. Později podáváme plné, zahuštěné s trochou mírně pražené mouky a několika loupanými brambory. **) Prasátka takto krmená zrovna kynou. Teplé mléko kravské rovněž výborně svědčí odstávčatům (dávka 1 *l* na den a kus), zaléváme-li jím spařený sladový květ ($^1/_8$ *kg*), spařené pšeničné otruby neb pšeničnou krmnou mouku ***) ($^1/_8$ *kg*) a vedle těchto zálevů dáme odstávčeti $^1/_8$ *kg* zdravého zrna ječného neb pšeničného k žvýkání. Do mléčné směsi rozmačkáme as 1—2 *kg* pařených bramborů a něco pařeného buráku. Po uplynutí prvých 6 neděl zaměníme teplé mléko sbíraným a při-

---

*) Zrno ječné, i zadní zdravá bezplevelná pšenice osvědčily se stejně dobře. Pšenice nebudiž znečištěna koukolem, který působí různé choroby.

**) Loupání bramborů pro podsvinčata nutno malorolníku doporučiti. Ve velkochovu se tak neděje a díti nemůže, nemá-li se režie zdražiti.

***) Vaření šlichet nutno zavrhnouti, poněvadž stěží se dá zameziti usazování se mouky na dně a tím připálení téže, což může míti pro jemný žaludek neblahé následky. Stačí úplně, jestliže mouku vařící vodou neb jinou pící polejeme a tím uvolníme blanky zrn škrobových. Ještě lépe účelu toho dosáhneme, jestliže mouku za stálého míchání pražíme, aby nemohla připrahnouti, až nabude žlutavé barvy a tu pak spaříme.

dáme do nálevu asi ¼ *kg* z krmiv výše uvedených s 2—2½ *kg* brambor a k suchému zákusu dáme ¼ *kg* zrna.*)

Hůře krmí se tam, kde mléka není. Tu podáváme v prvých dnech prasátkům šlichtu (polévkový zálev) z pšeničné mouky, spařené vařící vodou (0·4 až 0·5 *kg* na kus a den) a zasypáváme do korýtka ječné neb pšeničné zrní (0·25 *kg* na kus a den). Za měsíc, nejdéle 6 neděl, upustíme od podávání šlichet a nahradíme je omáčkovými zálevy, sestávajícími buď z ½ *kg* mouky neb ¼ *kg* otrubů a ¼ *kg* sladového květu, smíchanými s přiměřenou dávkou pařených brambor a buráku. V těchto 6 nedělích v létě zaměňujeme brambory za jinou píci, jako ku př. zelený jetel, oset, protrhanou řípku a pod. a paseme-li, vyháníme odstávčata na pastvu. Nepaseme-li, popřejme jim jinak pokud možno hojného pohybu. Mírné dávky soli a ½ lžíce pícního vápna na kus denně jsou téměř nezbytny.

Bude se snad zdáti podivným doporučování volného pohybu u zvířat, jež jsou určena k výkrmu. Nemá-li však malorolník býti vysazen při žíru prasat ztrátě, tu třeba mu doporučit i pro žírníky do stáří 6 měsíců aspoň 2 až 3 hodiny denního pohybu v přírodě, neboť teprve v 6 měsících zastavené zvíře přestojí dobře žír a v 9—10 měsících bude úplně způsobilým k zabití. Do té doby možno žírníky pásti, případně krmiti zelenou pící s malým přídavkem krmiv jadrných**) krmení doplňovati, čímž odbýti lze lacino první periodu žírovou.

Kdo chce prase se zdarem vykrmovati, nesmí na žíru trpěti zvíře, které na sebe špatně přibírá. Jestliže má takové, musí hleděti, aby je co nejdříve třeba i pod cenou prodal. Hlavní podmínkou při výkrmu musí býti čistota, správné krmení a počítání, jak dotyčný kus skrmenou píci zpeněží.

Hlavní podstatou žíru zůstane u nás asi ještě dlouho brambor, krmná syrová řepa a z krmiv jadrných kukuřičný a ječný šrot. Aby při krmení kukuřičným šrotem nebyl tuk řídkým, nutno s ním přikrmovati od počátku něco šrotu ječného. Tímto spolu s hrachem možno ku konci žíru veškerou kukuřici se zdarem nahraditi. Pomeje a jatečná krev jsou cennou pící, nutno

---

*) Zálevy s brambory podáváme ráno, v poledne a večer. Zrní zasypáváme v 10 hodin dop. a ve 3 hod. odp. Je-li čas, možno krmě rozděliti ještě na více dávek.

**) Z jadrných krmiv vhodnými jsou ku krmení prasat: krmný fazol, ječný šrot, moučka bavlníková, masová krmná moučka, rybí moučka, krmná mouka pšeničná, krev, pokrutiny pozemnicové, kukuřice a veškeré mléčné odpadky. Laciné, snadno dosažitelné a neobyčejně cenné krmivo jest moučka ze sušených chroustů. Při odstavu možno moučky té s ostatní pící pečlivě smíchané dávati 3 dkg prasátkům. Při žíru starších kusů možno dávku zvýšiti na 30—50 dkg na 100 kg živé váhy. Výsledky jsou překvapující.

je však před krmením důkladně provařiti, poněvadž by mohly snadno celou stáj nakaziti.

Doporučuje se krmiti v menších dávkách a častěji, aby se nemusela píce vyhazovati. Zbytků píce netrpme v korytě. Každý odstraňme a vyčisťme koryto, než dáme nové žrádlo. Krmiva nechť jsou zdravá, neztuchlá neb plísní stižená. Píce nejlépe za dnešních poměrů zpeněži se žírem, prokrmujeme-li pleváky ve váze 60—80 *kg*, kteří nejvíce na sebe berou. Malým přídavkem jadrné píce v době předcházející žír k píci neb pastvě chovných zvířat a značnějším přídavkem píce jadrné v několika posledních týdnech možno získati hledaných a cenných zvířat tržních t. zv. pečenářů. Výkrm úplný nedoporučuji, leč pro vlastní potřebu, v kterémž případě nahradí dobré jadrné sádlo pro domácnost malý výnos případně i ztrátu z krmení plynoucí. Na malé dávky pícního vápna a soli nezapomeňme ani u krmníků. Zdravý vzduch a byť i krátký přece občasný mírný pohyb v přírodě prospívá i dospělému krmníku. Suché stlaní a klid jsou pro žírníka tak nezbytny, jako náležité krmivo.

Pastva.

Nutný pohyb, který jest základem zdárného chovu prasat, opatříme nejlépe pastvou. Znovuzřízení pastvy bude zajisté nejúčinnějším činitelem pro rozšíření chovu vepřového bravu. Nemyslím však obnovení pastvy, jaká byla za doby obecních slouhů, nýbrž pastvy účelné, kde vedle pohybu a otužování nalezlo by sobě pastevní zvíře dostatečné, přiměřené a při tom laciné potravy. V mnohých krajinách použije se k pasení polních tratí, osetých červeným jetelem, strnisk, řepnišť a brambořišť po sklizni plodin.

V nezřídkých případech bude možno použíci za pastvinu pro vepřový dobytek pozemku dnes ladem ležícího, který pro pěstování rostlin hospodářských se nehodí. Na takových pozemcích velmi dobře budou se dařiti topinambur (židovský brambor) a kostival.*) Zmíněné rostliny umožní, že i v krajinách s podnebím drsným, kde vývin jiných pěstovaných pícních rostlin jest pomalý, dostane se praseti časné živné zelené píce (vyrýváním přezimujících hliz topinambur) a trvalé, až do zámrazu (zmlazováním kostivalu). I zmrzlé stonky topinambur požírá prase s chutí.

---

*) Symphytum officinale — kostival lékařský varietas vulgare i Bohemicum, jakož i kostival hliznatý (S. bulbulosum) stejně cením pro prasata jako kostival východní (S. asperrimum).

Při pasení nutno však toho šetřiti, aby zvířatům byla poskytnuta možnost nalézti na pastvě útulku před nepohodou a úpalem, čehož snadno docíliti lze zřízením zcela jednoduchých bud. —

Tím docílí se, že dobytek může býti po celý den na pastvě ponechán a ušetří se ztráta na krmení, vzniklá honěním na pastvu a z pastvy.

Vzduch, pohyb a zdravá, přirozená krmě jsou činitelé, kteří vedle řádné obsluhy a účelného chléva zajistí každému zdar vepřového bravu. Kdo pak toho nechce neb nemůže praseti dopřáti, nechť raději chovu prasat zanechá.